

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal
Kazernestraat 52
Den Haag

Directie Integratie Europa
Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie

BZDOC-739318415-60

Datum 3 november 2023
Betreft Geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken van
13 november 2023

Bijlage(n)

1

Geachte voorzitter,

Hierbij bied ik u de geannoteerde agenda aan voor de Raad Buitenlandse Zaken van 13 november 2023.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Hanke Bruins Slot

GEANNOTEEERDE AGENDA VOOR DE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 13 NOVEMBER 2023

Op 13 november 2023 vindt de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) plaats in Brussel. Op de agenda van deze Raad staan de Russische agressie tegen Oekraïne, Armenië en Azerbeidzjan, de situatie in het Midden-Oosten en de externe dimensie van economische veiligheid. Daarnaast vindt er en marge van de Raad een informele bijeenkomst plaats over de VN-klimaatconferentie (COP28). De minister van Buitenlandse Zaken is voornemens deel te nemen aan deze Raad. Op dezelfde dag vindt er een ministeriële bijeenkomst plaats tussen ministers van de EU-lidstaten en ministers van de landen in de Westelijke Balkan.

Russische agressie tegen Oekraïne

De Raad zal spreken over de Russische agressie tegen Oekraïne. Naar verwachting zal de discussie zich richten op het voortzetten van de steun aan Oekraïne, waaronder de bijdrage van de EU aan de veiligheidsarrangementen voor Oekraïne en het versterken van de Europese defensie-industrie. De Raad zal daarnaast naar verwachting spreken over het voorstel van Hoge Vertegenwoordiger (HV) Josep Borrell om binnen de Europese Vredesfaciliteit (EPF) een aparte envelop voor Oekraïne te creëren, het *Ukraine Assistance Fund*. Als laatste zullen de uitkomsten van de derde Vredesconferentie over president Zelensky's Vredesformule, die op 28 en 29 oktober jl. plaatsvond in Malta, ter sprake komen.

De inzet van het kabinet blijft onverminderd gericht op enerzijds het zoveel mogelijk steunen van Oekraïne en anderzijds het vergroten van de druk op Rusland om diens agressie te beëindigen. Nederland benadrukt het belang Oekraïne blijvend te steunen, conform de motie van het lid Sjoerdsma c.s.¹ Het kabinet zal het EPF-voorstel door deze lens bezien. Uw Kamer zal nader geïnformeerd worden over het Nederlandse standpunt voorafgaand aan de formele besluitvorming in Brussel.

Nederland liet door haar aanwezigheid bij de Vredesconferentie in Malta, samen met 65 andere landen, zien dat de steun voor Oekraïne onverminderd is. En marge van de vredesconferentie zijn ook de bilaterale consultaties met Oekraïne gestart over veiligheidsarrangementen, waarvoor op 20 augustus jl. tijdens het bezoek van president Zelensky aan Eindhoven het politieke startsein is gegeven. Nederland is één van de eerste landen die de consultaties met Oekraïne is gestart. Het kabinet zal diplomatieke inspanningen blijven leveren om te komen tot zo breed mogelijke internationale steun voor een rechtvaardige en duurzame vrede op basis van president Zelensky's Vredesformule. Als trekker van punt 7 van de Vredesformule, *restoring of justice*, blijft Nederland zich onverminderd inzetten voor de *accountability* van Rusland voor de gevolgen van de oorlog, waaronder via de bevordering van de oprichting van een tribunaal tegen agressie en een compensatiemechanisme voor oorlogsschade.

Het kabinet staat in beginsel positief tegenover het structureler vorm geven van de financiële EU-steun aan Oekraïne en een Europees herstelprogramma gericht op het herstel en de wederopbouw van Oekraïne. Daarbij kijkt het kabinet naar de meest gepaste omvang, voorwaarden en vorm van deze steun. Daarnaast bepleit Nederland snelle aanneming van het 12e sanctiepakket, waaronder aanvullende sancties ten aanzien van het Russisch militair-industrieel complex, kwaadwillende cyberactoren en *Private Military Companies* (PMCs).

Armenië en Azerbeidzjan

Na de militaire escalatie van Azerbeidzjan op 19 september jl. in Nagorno-Karabach heeft een massale uittocht plaatsgevonden. In korte tijd zijn meer dan 101.000 Armeense inwoners uit Nagorno-Karabach vertrokken en aangekomen in Armenië. Hoewel er geen concrete aanwijzingen zijn dat Azerbeidzjan plannen heeft om een doorgang te forceren naar de exclave Nachitsjevan, blijven hierover zorgen bestaan. Het is daarom belangrijk om de-escalatie van het conflict, normalisering van de betrekkingen, erkenning van de soevereiniteit, de onschendbaarheid van grenzen en territoriale integriteit te blijven benadrukken. Alsook het belang van het respecteren

---

¹ Kamerstukken 36 045, nr. 140

van de rechten en veiligheid van Armeense inwoners van Nagorno-Karabach, inclusief zij die naar hun huizen in Nagorno-Karabach willen terugkeren.

Tijdens de vorige Raad vond door tijdsgebrek geen inhoudelijke discussie plaats over dit onderwerp. De discussie is opnieuw geagendeerd voor deze Raad en zal gebruikt worden om verder richting te geven aan de mogelijkheden voor steun aan Armenië, waaronder over de mogelijkheden voor non-lethale steun uit de EPF en voor mogelijkheden om de EU-missie in Armenië (EUMA) te versterken met meer mensen en meer patrouilles. Tevens zal mogelijk gesproken worden over de stand van zaken van het door de EU gefaciliteerde vredesproces.

Het kabinet steunt bovenstaande ideeën en roept andere EU-lidstaten ook hiertoe op. Daarbij is het belangrijk dat onverminderd ingezet blijft worden op het vredesproces. In geval van nieuw geweld zal binnen de EU gesproken moeten worden over gepaste maatregelen.

Situatie in het Midden-Oosten

De Raad zal spreken over de actuele ontwikkelingen in het conflict betreffende Israël en de Palestijnse Gebieden, waarbij naar verwachting onder andere aandacht zal zijn voor het Israëliësch offensief, de humanitaire situatie in Gaza, het geweld van Hamas en het voortdurende risico op regionale escalatie van het conflict.

Het kabinet steunt het recht van Israël op zelfverdediging, in overeenstemming met het internationaal recht. Nederland heeft Israël opgeroepen tot terughoudendheid. Daarnaast roept Nederland alle partijen op tot naleving van het humanitair oorlogsrecht en het beschermen van burgers, en pleit Nederland voor ongehinderde toegang tot Gaza voor humanitaire hulp via maatregelen als humanitaire corridors en pauzes. Het kabinet heeft 15 miljoen euro extra humanitaire hulp beschikbaar gesteld, bovenop de 10 miljoen euro die al op 17 oktober 2023 werd toegezegd voor de humanitaire crisis in Gaza.

Het kabinet maakt zich zorgen over de stabiliteit op de Westelijke Jordaanoever en benadrukt dat brede steun voor de Palestijnse Autoriteit essentieel is. Nederland blijft diplomatieke contacten met regionale actoren gebruiken om regionale escalatie te voorkomen. Directe en onvoorwaardelijke vrijlating van alle gegijzelden en speelt hierbij ook een belangrijke rol en Nederland roept hiertoe op. Nederland zet zich in voor het vertrek van EU burgers en andere buitenlanders uit Gaza.

Uiteindelijk is een politieke oplossing van het conflict het enige pad naar duurzame vrede en veiligheid voor Israëliërs en Palestijnen. Nederland zet zich daarom in voor het nieuw leven inblazen van het vredesproces op de basis van de twee-statenoplossing, inclusief via het *Peace Day Effort* en een internationale vredesconferentie, zoals besproken door EU-regeringsleiders tijdens de Europese Raad op 26 oktober jl.²

Externe dimensie van economische veiligheid

De Raad zal spreken over de externe dimensie van economische veiligheid en geeft hiermee opvolging aan de Raadsbespreking van 20 juli jl.³ De discussie zal specifiek ingaan op de externe aspecten van de Europese economische veiligheidsstrategie (EEV)⁴, waaronder *governance*, communicatie richting derde landen en de link met het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB).

In het algemeen acht het kabinet het positief dat de uitgangspunten uit de EEV-strategie in hoge mate overeenkomen met de uitgangspunten van het kabinet ten aanzien van economische veiligheid en open strategische autonomie.⁵ Zo wordt in de EEV-strategie het belang van een open economie en de samenhang tussen zowel *promote* als *protect* maatregelen benadrukt om de weerbaarheid van de EU in de wereld te bevorderen en daarmee haar rol als geopolitieke speler te verstevigen. Voorbeelden van *promote* maatregelen zijn de *European Chips Act* en *Net-Zero*

---

² Raadsconclusies via website Commissie: [20241027-european-council-conclusions.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/20241027-european-council-conclusions.pdf)

³ Kamerstukken 21 501-02 nr. 2705

⁴ Strategie, gepubliceerd op 20 juni jl., via Kamerstukken 22 112 nr. 3761

⁵ Kamerstukken nr. 2023D33433

Industry Act. Deze maatregelen hebben als doel de Europese economische basis, groei en het concurrentievermogen te versterken. Daarnaast beschermen *protect* maatregelen zoals de *Cyber Resilience Act (CRA)* en *Foreign Direct Investment (FDI) screening* verordening de EU tegen economische veiligheidsrisico's.

Het kabinet verwelkomt hierbij onder *promote* specifiek de aandacht voor het versterken van het Europese concurrentievermogen. Onder *protect* ziet het kabinet externe EV-maatregelen als welkome aanvulling op het instrumentarium in het GBVB domein, zoals bijvoorbeeld het *Anti-Coercion Instrument (ACI)*. Wat betreft de communicatie richting derde landen, ondersteunt het kabinet de nadruk van de EEV op internationale samenwerking, waaronder via partnerschappen met gelijkgezinde en minder gelijkgezinde landen. Op het gebied van *governance* verwelkomt het kabinet de EEV-strategie als stap om veiligheids-, industrie- en handelsbeleid in samenhang te bezien en tot een meer geïntegreerd beleid op EU-niveau te komen. Daarbij acht het kabinet een effectieve EU-bestuursstructuur, waar EV op meer horizontale wijze kan worden behandeld, met inachtnaam van behoud van een open economie, van toegevoegde waarde⁶.

Informele bijeenkomst klimaat en COP28

En marge van de Raad vindt een informele bijeenkomst plaats waar gesproken wordt over klimaat en de VN-klimaatconferentie (COP28) die van 30 november tot 12 december plaatsvindt in Dubai, Verenigde Arabische Emiraten. COP28-president Sultan Al Jaber zal bij deze bijeenkomst aanwezig zijn. Deze klimaatconferentie wordt een belangrijk moment om stil te staan bij hoe de wereld het tot nu toe doet op het gebied van de aanpak van klimaatverandering in een context waarin internationale samenwerking onder druk staat vanwege groeiende geopolitieke spanningen. De EU-inzet voor de onderhandelingen is vastgelegd in de conclusies van de Milieuraad van 16 oktober jl.⁷ Het kabinet spant zich ervoor in de mondiale klimaatambitie te verhogen met voortgang op mitigatie, adaptatie, 'schade en verlies' en klimaatfinanciering.

Ministeriële bijeenkomst EU en Westelijke Balkan

Op dezelfde dag vindt er een ministeriële bijeenkomst tussen ministers van de EU-lidstaten en ministers van de landen in de Westelijke Balkan plaats. Op het moment van schrijven is nog niet bekend waar de discussie zich inhoudelijk op zal richten. In algemene zin steunt het kabinet het EU-lidmaatschapsperspectief van de Westelijke Balkan landen. Ten aanzien van EU-uitbreiding is het kabinet strikt, *fair* en betrokken. Het kabinet steunt initiatieven om de dialoog tussen de EU en de Westelijke Balkan verder te intensiveren. Tijdens deze bijeenkomst is geen besluitvorming voorzien.

---

⁶ Kamerstukken nr. 2023D33433

⁷ Raadsconclusies via website Commissie: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14285-2023-INIT/en/pdf>